

22 Αυγούστου 2016

Η ενασχόληση των θεολόγων με την Αγ. Γραφή και η χρήση φιλοσοφικών όρων προς διευκόλυνσή τους

Επιστήμες / Φιλοσοφία

Δρ. Ιωάννης Ν. Λίλης Λέκτορας Δογματικής και Συμβολικής Θεολογίας της Ανωτάτης Εκκλησιαστικής Ακαδημίας Ηρακλείου Κρήτης

[Προηγούμενη δημοσίευση: <http://bitly.com/2bjhTpU>]

Αν λοιπόν θεωρήσουμε τους αριστοτελικούς σχολιαστές της Αλεξάνδρειας ίδια περίπτωση «φιλοσόφων» με τον Αριστοτέλη, επειδή και οι δύο απλώς ασχολούνται με τις αριστοτελικές «πρώτες ούσιες» και η βάση τους είναι μόνο η αρχαία ελληνική φιλοσοφία, θα έρθουμε σε πολύ δύσκολη θέση όταν δούμε πως ο Αριστοτέλης διατύπωσε τις «πρώτες ούσιες» για να θεμελιώσει και με μεταφυσικό στήριγμα το ακέραιον και την ευθύνη του Αθηναίου πολίτη, ενώ οι αριστοτελικοί σχολιαστές της ελληνιστικής και της βυζαντινής εποχής, απλώς για να το μελετήσουν ως φιλοσοφικό ζήτημα και μάθημα, χωρίς κάποιο υποχρεωτικό βασικό αντίκρουσμα στην πολιτική τους καθημερινότητα, αγνοώντας πλήρως την καθημερινότητα της αρχαίας Αθήνας.

Στην εποχή των εθνικών αριστοτελικών σχολιαστών, απουσιάζει παντελώς η έννοια του «πολίτη» με τη σημασία της αρχαίας Αθήνας και υπάρχει μόνο ο «υπήκοος» μιας τεράστιας αυτοκρατορίας.

Με την παραπάνω διευκρίνιση φαίνεται πολύ καθαρά πως έχει απόλυτο δίκιο ο Σινιόσογλου, όταν λέγει πως δεν είναι δυνατόν η χριστιανική θεολογία να απαντά στην «οντολογία» των φιλοσόφων της κλασικής αρχαιότητας, γιατί βρίσκεται στον αντίποδα αυτής (δεν συμμερίζεται σε σοβαρό επίπεδο π.χ. τον κόσμο των «ΐδεων», όπως τον πιστεύει ο Πλάτων), αλλά πρέπει οπωσδήποτε να προστεθεί στη συγκεκριμένη πρόταση, πως αυτό ισχύει και για τους φιλοσόφους των ελληνιστικών ετών. Και οι εθνικοί φιλόσοφοι ασχολούνται με τον κόσμο των «ΐδεων» καθαρά σε θεωρητικό επίπεδο. Θα μπορούσαμε ίσως να διατυπώσουμε την άποψη ότι η «βυζαντινή φιλοσοφία» απαντά εν μέρει ή εξολοκλήρου στα τρία

ερωτήματα της φιλοσοφίας («οντολογία», «γνωσιολογία» και «ανθρωπολογία»), μόνο όμως αν διευκρινίσουμε τις ιδιαίτερες προϋποθέσεις της φιλοσοφικής «οντολογίας» εντός των «τειχών» της αρχαίας Αθήνας σε σχέση με τις μεταγενέστερες εποχές. Χωρίς την εν λόγω διευκρίνιση ο Ν. Σινιόσογλου έχει απόλυτο δίκιο.

Επειδή οι αριστοτελικοί σχολιαστές δεν είναι φιλόσοφοι της κλασικής αρχαιότητας, δεν σημαίνει βέβαια πως είναι και χριστιανοί θεολόγοι της εποχής εκείνης. Οι θεολόγοι δεν χρησιμοποιούν ποτέ την αρχαία ελληνική φιλοσοφία για να λύσουν υπαρξιακά τους προβλήματα (ούτε τους ενδιαφέρει βέβαια η πολιτική ζωή της αρχαίας Αθήνας). Χρησιμοποιούν μόνο την εκκλησιαστική ζωή και τα κείμενα της, με κορυφαίο την Αγία Γραφή. Αν χρησιμοποιήσουν και κάποιο φιλοσοφικό επιχείρημα για ζητήματα υπαρξιακά, θα το κάνουν μόνο ως μία διευκρίνιση, εφόσον έχουν ήδη χρησιμοποιήσει εκ των προτέρων την Αγία Γραφή και επειδή τους ανάγκασαν οι αιρετικοί. Η διάκριση του *μερικού* για το «πρόσωπο» και του *καθολικού* για την «ουσία» από τον Αριστοτέλη, γίνεται από τους θεολόγους με δεδομένη εκ προοιμίου την παρουσία της Αγίας Τριάδος, για να διατυπωθεί και με φιλοσοφικούς όρους, με ακόμα μεγαλύτερη σαφήνεια, προς εξυπηρέτηση του ιεραποστολικού τους έργου, τι είναι η Αγία Τριάδα; εύκολα οι εθνικοί θα πρόσεχαν μία αριστοτελική έκφραση, ώστε να προσεγγίσουν το τριαδολογικό δόγμα. Δεν γίνεται για την ανάδειξη της συνεχούς κινήσεως των «δευτέρων ουσιών» και τον τερματισμό της εν λόγω κινήσεως στις «πρώτες ουσίες» των παρότος αισθητού κόσμου. Είναι δεδομένη η Αγία Τριάδα της Αγίας Γραφής, χωρίς κανένα περιθώριο αμφισβήτησης, και έρχεται η διευκόλυνση της φιλοσοφική εκφράσεως για να διατυπωθεί και με καινούριους όρους. Είναι προφανές όμως πως η εν λόγω φιλοσοφική έκφραση σε καμία περίπτωση δεν είναι αριστοτελική φιλοσοφία. Το κοινό που έχουν οι εθνικοί φιλόσοφοι (ως σχολιαστές των κλασικών φιλοσόφων) και οι χριστιανοί θεολόγοι, είναι ότι κανένας από τους δύο δεν ενδιαφέρεται για την πολιτική ζωή της αρχαίας Αθήνας, καθώς δεν υπάρχει αρχαία Αθήνα όταν δρουν και συγγράφουν. Η καίρια διαφορά τους είναι ότι οι εθνικοί φιλόσοφοι θα ασχοληθούν στην όποια εργασία τους μόνο με την αρχαία ελληνική φιλοσοφία αγνοώντας πλήρως την Αγία Γραφή, ενώ οι θεολόγοι μόνο με την Αγία Γραφή, χρησιμοποιώντας κάποιους φιλοσοφικούς όρους προς διευκόλυνση της εκκλησιαστικής τους διατυπώσεως (αυτό είναι το «*χριστιανικό δόγμα*») και κάποιες σκέψεις των φιλοσόφων για δευτερεύουσες πτυχές των εκκλησιαστικών ζητημάτων.

[Συνεχίζεται]